

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра перекладознавства імені Миколи Лукаша

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

іноземних мов

Світлана ВІРОТЧЕНКО

“30” серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи комп’ютерної лінгвістики

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень
галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 035 Філологія
освітня програма Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова; Німецька мова та література і переклад та англійська мова; Французька мова та література і переклад та англійська мова; Переклад (китайська та англійська мови); Переклад (іспанська та англійська мови)

спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська; 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька; 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька; 035.065 Східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська; 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська

вид дисципліни за вибором

факультет іноземних мов

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету іноземних мов

“29” серпня 2023 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

ОЛЬХОВСЬКА Алла Сергіївна, д.п.н., доцент, професор кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша.

Програму схвалено на засіданні кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша.

“28” серпня 2023 року, протокол № 1

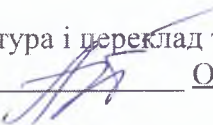
Завідувач кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша

Олександр РЕБРІЙ

Програму погоджено з гарантами освітніх (професійних/наукових) програм:

Гарант освітньої програми Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова

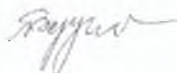

Олександр РЕБРІЙ

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми Німецька мова та література і переклад та англійська мова

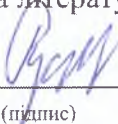

Лілія БЕЗУГЛЯ

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми Французька мова та література і переклад та англійська мова

Ірина РУДНЄВА

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми Переклад (іспанська та англійська мови)

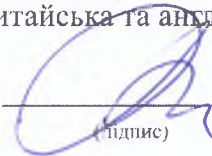

Ігор ОРЖИЦЬКИЙ

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми Переклад (китайська та англійська мови)

Світлана ВІРОТЧЕНКО

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету іноземних мов

“29” серпня 2023 року, протокол № 15

Голова науково-методичної комісії факультету іноземних мов

Анна КОТОВА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Основи комп'ютерної лінгвістики» складена відповідно до освітньо-професійних програм:

Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова; Німецька мова та література і переклад та англійська мова; Французька мова та література і переклад та англійська мова; Переклад (китайська та англійська мови); Переклад (іспанська та англійська мови).

Другий (магістерський) рівень.

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізація: 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська; 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька; 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька; 035.065 Східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська; 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: сформувати у студентів базову систему компетентностей в сфері використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у галузі філології та уявлення про основні причини та умови використання комп'ютерних технологій у прикладній та науковій діяльності філолога; ознайомити студентів з існуючими програмними продуктами для здійснення професійної діяльності від простих програм з корпусами двомовних текстів до складних систем автоматизованої та автоматичної обробки текстів, таких як засоби автоматизації перекладу та системи машинного перекладу.

Курс тісно пов'язаний із циклом інших теоретичних філологічних дисциплін: вступ до перекладознавства, порівняльна лексикологія, порівняльна граматики, лінгвокраїнознавство, порівняльна стилістика; мовознавство.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

– формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК2. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність до усвідомлення та розв'язання локальних та глобальних проблем в українському та міжнародному контексті.

ЗК5. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності, опрацьовувати фахову літературу іноземною мовою.

ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій для вирішення як стандартних, так і інноваційних завдань у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, в тому числі на засадах різноманітності та мультикультурності.

ЗК10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних і соціальних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності), пропонувати свої послуги на ринку праці.

ЗК11. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ЗК12. Здатність генерувати та втілювати на практиці або в дослідницькій діяльності нові ідеї (креативність).

ЗК13. Здатність діяти із соціальною відповідальністю, розуміти основні принципи буття людини, природи, суспільства. Знайомити студентів із сучасними тенденціями розвитку ринку

мовних послуг, роллю та місцем технологій на ньому; сформувати обізнаність студентів з ключовими інформаційно-комунікаційними технологіями та програмними продуктами в галузі філології, їхніми перевагами, недоліками та особливостями застосування.

– формування наступних загальних компетентностей:

ФК1. Здатність вільно орієнтуватися в сучасних напрямках і школах мовознавства, літературознавства і перекладознавства.

ФК3. Здатність до критичного осмислення історичних надбань, новітніх досягнень та перспектив розвитку філологічної науки.

ФК4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК6. Здатність професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації: мовознавства, літературознавства та перекладознавства.

ФК7. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК8. Володіння експресивними, емоційними, логічними засобами мови та здатність спрямовувати їх для досягнення запланованого прагматичного результату в мовній, міжмовній та міжкультурній комунікації.

ФК9. Усвідомлення сутності й соціального значення майбутньої професії, основних проблем дисциплін, що визначають конкретну філологічну галузь, їх взаємозв'язку в цілісній системі знань.

ФК10. Здатність створювати та перестворювати усні й письмові тексти різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.

1.3. Кількість кредитів:

Денна форма навчання – 4,0

Заочна форма навчання – 4,0

1.4. Загальна кількість годин:

Денна форма навчання – 120

Заочна форма навчання – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
<i>Дисципліна за вибором</i>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й магістратури	1-й магістратури
Семестр	
2-й магістратури	2-й магістратури
Лекції	
24 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
4	2
Лабораторні заняття	
–	–
Самостійна робота	
92 год.	112 год.
Індивідуальні завдання	
–	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти наступних результатів:

ПРН1. Оцінювати власну навчальну, наукову та професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПРН2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування, для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості освіти та/або дослідження в конкретній філологічній галузі.

ПРН4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці, перекладознавстві і літературознавстві.

ПРН8. Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства, мовознавства та перекладознавства.

ПРН9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

ПРН12. Дотримуватися правил академічної доброчесності, норм поведінки й моралі в міжособистісних та професійних стосунках.

ПРН13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

ПРН16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основи комп'ютерної лінгвістики

Тема №1. Комп'ютерна лінгвістика як наукова дисципліна: визначення та історія становлення.

Предмет, методи та завдання комп'ютерної лінгвістики.

Тема №2. Основні тенденції на світовому ринку мовних послуг.

Тема №3. Основні тенденції на вітчизняному ринку мовних послуг.

Тема №4. Інформаційно-комунікаційні технології письмового перекладу: системи автоматизації перекладу.

Тема №5. Інформаційно-комунікаційні технології письмового перекладу: системи менеджменту перекладу, засоби локалізації, засоби забезпечення якості перекладу.

Тема №6. Системи машинного перекладу: визначення, історія виникнення, класифікація.

Тема №7. Інформаційно-комунікаційні технології усного перекладу.

Тема №8. Організація сучасної перекладацької компанії: технічні аспекти.

Тема №9. Оцінювання якості перекладу: процедури та комп'ютерні засоби.

Тема №10. Галузеві стандарти.

Тема №11. Соціальні мережі, як засіб розвитку та просування фахівця.

Тема №12. Презентація рефератів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с.р.	л		п	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Основи комп'ютерної лінгвістики												
Тема №1. Комп'ютерна лінгвістика як наукова дисципліна: визначення та історія становлення. Предмет, методи та завдання комп'ютерної лінгвістики.	10	2	–	–	–	8	13	1	–	–	–	12
Тема №2. Основні тенденції на світовому ринку мовних послуг.	10	2	–	–	–	8	11	1	–	–	–	10
Тема №3. Основні тенденції на вітчизняному ринку мовних послуг.	10	2		–	–	8	11	1	–	–	–	10
Тема №4. Інформаційно-комунікаційні технології письмового перекладу: системи автоматизації перекладу.	12	2	2	–	–	8	12	1	1	–	–	10
Тема №5. Інформаційно-комунікаційні технології письмового перекладу: системи менеджменту перекладу, засоби локалізації, засоби забезпечення якості перекладу.	10	2		–	–	8	12	1	1	–	–	10
Тема №6. Системи машинного перекладу: визначення, історія виникнення, класифікація.	12	2	2	–	–	8	11	1	–	–	–	10
Тема №7. Інформаційно-комунікаційні технології усного перекладу.	10	2	–	–	–	8	10	–	–	–	–	10
Тема №8. Організація сучасної перекладацької компанії: технічні аспекти.	10	2	–	–	–	8	10	–	–	–	–	10
Тема №9. Оцінювання якості перекладу: процедури та комп'ютерні засоби.	10	2		–	–	8	10	–	–	–	–	10
Тема №10. Галузеві стандарти.	10	2		–	–	8	10	–	–	–	–	10

Тема №11. Соціальні мережі, як засіб розвитку та просування фахівця.	10	2		–	–	8	10	–	–	–	–	10
Тема №12. Презентація рефератів.	6	2		–	–	4	–	–	–	–	–	–
Разом за розділом 1	120	24	4	–	–	92	120	6	2	–	–	112
Усього годин	120	24	4	–	–	92	120	6	2	–	–	112

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Комп'ютерна лінгвістика як наукова дисципліна: визначення та історія становлення. Предмет, методи та завдання комп'ютерної лінгвістики.	2	1
2	Основні тенденції на світовому ринку мовних послуг.	2	1
3	Основні тенденції на вітчизняному ринку мовних послуг.	2	1
4	Інформаційно-комунікаційні технології письмового перекладу: системи автоматизації перекладу.	2	1
5	Інформаційно-комунікаційні технології письмового перекладу: системи менеджменту перекладу, засоби локалізації, засоби забезпечення якості перекладу.	2	1
6	Системи машинного перекладу: визначення, історія виникнення, класифікація.	2	1
7	Інформаційно-комунікаційні технології усного перекладу.	2	–
8	Організація сучасної перекладацької компанії: технічні аспекти.	2	–
9	Оцінювання якості перекладу: процедури та комп'ютерні засоби.	2	–
10	Галузеві стандарти.	2	–
11	Соціальні мережі, як засіб розвитку та просування фахівця.	2	–
12	Презентація рефератів.	2	–
	Разом:	24	6

5. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Інформаційно-комунікаційні технології письмового перекладу: системи автоматизації перекладу.	2	1
2	Інформаційно-комунікаційні технології письмового перекладу: системи менеджменту перекладу, засоби локалізації, засоби забезпечення якості перекладу.	–	1
3	Системи машинного перекладу: визначення, історія виникнення, класифікація.	2	–
	Усього годин	4	2

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Підготовка до лекцій, робота з конспектом та теоретичною літературою	30	50

2	Підготовка до семінарських занять	30	50
3	Підготовка реферату на одну із запропонованих тем: 1. Автоматичне розпізнавання тексту. 2. Автоматичне анотування та реферування тексту. 3. Корпусна лінгвістика. 4. Машинний переклад як центральна проблема штучного інтелекту. 5. Класифікації систем машинного перекладу. 6. Спеціалізовані системи машинного перекладу. 7. Робота з системами машинного перекладу: налаштування, кастомізація, рівні редагування тексту, обробленого засобами систем машинного перекладу. 8. Інтегровані системи перекладу. 9. Комп'ютерне навчання мов. 10. Наявні системи менеджменту перекладу, їх переваги та недоліки. 11. Наявні засоби локалізації, їх переваги та недоліки. 12. Наявні системи автоматизації перекладу, їх переваги та недоліки.	32	12
	Разом	92	112

6. Індивідуальні завдання

Не передбачаються

7. Методи навчання

I. Ініціальні (викладач – студент):

1. Словесно-аудіальні (лекція, розповідь, бесіда), у тому числі – інтерактивні (опитування, дискусія, обговорювання, оцінювання)
2. Наочно-візуальні (демонстрація схем, діаграм, таблиць, прикладів мовних структур, тощо), у тому числі – мультимедійні (мультимедійні презентації лекцій).

II. Респонсивні (студент – викладач):

1. Теоретичні: робота з першоджерелами, підручниками, інтернет-матеріалами, пошук необхідної інформації.
2. Практичні: виконання практичних підсумкових завдань за матеріалами лекцій.

8. Методи контролю

- опитування
- спостереження
- співбесіда
- залік

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Залікова робота	Сума
Розділ I												
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8					
8	8	8	8	7	7	7	7	Не передбачено	Не передбачено	60	40	100

Бали за 1 розділ нараховуються відповідно до роботи студента впродовж семестру (максимальна кількість балів – 60).

Залік: проходить у формі формалізованого тесту на основі сервісу Google Class (40 б.).

Критерії оцінювання:

А. Критерії оцінювання роботи протягом семестру з основ комп'ютерної лінгвістики (реферат на запропоновану тему, максимальна кількість балів – 60)

Критерії оцінювання та бали:

60 б: розгорнута, максимально повна інформація за темою реферату;

45 б: розгорнута повна інформація, в якій бракує деяких даних, які, проте, не мають ключового значення;

35 б: інформація в достатньому обсязі, допускається опущення певної частини даних;

25 б: інформація в припустимому обсязі, певна частина даних пропущена, наявні окремі неточності;

15 б: інформація в мінімальному припустимому обсязі, значна частина даних пропущена, наявні серйозні неточності;

0 б: інформація в недостатньому обсязі, випущена більша частина даних; інформація перекручена або спотворена / відсутність реферату / плагіат.

Б. Критерії оцінювання залікової роботи з основ комп'ютерної лінгвістики (формалізований тест, максимальна кількість балів – 40)

Критерії оцінювання та бали:

Кількість правильних відповідей	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Бали	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
Кількість правильних відповідей	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Бали	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю.

Загальна оцінка встановлюється шляхом додавання значень А і Б.

Форма оцінювання – залік.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Ольховська, А. С. (2018). *Розвиток фахової компетентності магістрів-перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій: теорія і практика: монографія*. Харків: ТОВ «Планета-Принт».
2. Ольховська, А. С. (2016). *Чинники успішного працевлаштування перекладача за фахом: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Переклад» (англійська мова)*. Харків: Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна.
3. Ольховська, А. С. (2013). *Основи професійної майстерності перекладача: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Переклад» (англійська мова)*. Харків: Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Допоміжна література

1. Austermuehl, F. (2014). *Electronic Tools for Translators*. New York, NY: Routledge.
2. Bowker, L. (2002). *Computer-aided Translation Technology: A Practical Introduction*. Ottawa, Canada: University of Ottawa Press.
3. Chan, S.-W. (2004). *A Dictionary of Translation Technology*. Hong Kong, China: The Chinese University Press.
4. Hutchins, J., Somers, H. (1992). *An Introduction to Machine Translation*. London, England, San Diego, CA: Academic Press.
5. Kurematsu, A., Morimoto, T. (1996). *Automatic Speech Translation: Fundamental Technology for Future Cross-Language Communications*. Amsterdam, The Netherlands: OPA.
6. Mas-Jones, E. (2016). Developments in Interpreting Technologies. *MultiLingual, Issue January/February*, 26-29.
7. Muegge, U. (2012b). The silent revolution: Cloud-based translation management systems. *TC World*, 7, 17-21. Retrieved from: <http://www.tcworld.info/e-magazine/content-strategies/article/the-silent-revolution-cloud-based-translation-memory-systems>.
8. Pym, A. (2011b). What Technology Does to Translating. *The International Journal for Translation and Interpreting Research*, 3(1), 1-9.
9. Pym, A. (2013). Translation Skill-Sets in a Machine-Translation Age. *Meta: Translator's Journal*, 58(3), 487-503.
10. Quah, C. K. (2006). *Translation and Technology*. Houndmills, England & New York, NY: Palgrave Macmillan.
11. *Routledge Handbook of Interpreting* (2015). H. Mikkelsen, R. Jourdenais (Eds.), London, England & New York, NY: Routledge.

11. Особливості навчання за денною та заочною формами в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження обмежень через війну)

В умовах дії військових обмежень освітній процес в університеті здійснюється за дистанційною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі Google Classroom проводяться практичні заняття та контроль самостійної роботи;
- дистанційно засобами електронної пошти проводяться консультації.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

EBSCO Publishing – багатопрофільна база даних, яка нараховує понад 4600 журналів. (Доступ з Інформаційного центру "Вікно в Америку", Центральна наукова бібліотека ХНУ імені В.Н. Каразіна)

Додаткові інформаційні ресурси розташовані на сторінці кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша ХНУ імені В.Н. Каразіна: <http://foreign-languages.karazin.ua/ru/departments/english-translation-theory-and-practice/library-4>.